

Katarzyna Stankiewicz
Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Anna Żurek
Uniwersytet Wrocławski

**Obraz Polki/Polaka w serii podręczników
do nauczania języka polskiego jako obcego
*Hurra!!! Po polsku****

1. Uwagi wstępne

Jednym z najbardziej popularnych opracowań do nauki języka polskiego jako obcego jest obecnie seria podręczników *Hurra!!! Po polsku*, ciesząca się powodzeniem zarówno wśród uczących się języka polskiego, jak i lektorów. Celem niniejszego artykułu będzie przyjrzenie się obrazowi Polaków (Polki i Polaka), jaki wyłania się z prezentowanych materiałów dydaktycznych. Pojęcie „obraz” należy tu rozumieć jako pewnego rodzaju odmianę stereotypu (por. Bartmiński, Panasiuk 2001: 379).

Nasze badania stanowią część projektu, poświęconego treściom kulturowym w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Treści kulturowe rozumiemy szeroko – począwszy od tekstów kultury wysokiej, informacji na temat obyczajów i tradycji, po treści realioznawcze. Interesuje nas również wizerunek Polski i Polaków, jaki kryje się w analizowanym przekazie kulturowym¹.

Nasz wywód rozpoczniemy od próby wyjaśnienia fenomenu serii *Hurra!!!*, następnie przejdziemy do prezentacji metod badawczych i wyników analizy. Na koniec porównamy otrzymane rezultaty z dotychczasowym stanem badań oraz odniesiemy się do stereotypowego obrazu Polaka i Europejczyka, jaki wyłania się z analiz Centrum Badania Opinii Społecznej.

* Praca naukowa finansowana przez MNSzW ze środków na naukę w latach 2008–2010 jako projekt badawczy.

¹ Badania rozpoczęto w 2007 r. Dotyczą one materiałów programowych i podręczników do nauki języka polskiego jako obcego, przeznaczonych na wszystkie poziomy zaawansowania językowego.

2. Specyfika serii *Hurra!!!*

Na popularność serii *Hurra!!!* wśród nauczycieli języka polskiego wpłynęło kilka czynników. Przede wszystkim jest to pierwszy zestaw materiałów do nauki języka polskiego jako obcego, który został opracowany w tak całościowy sposób, zawiera on bowiem nie tylko podręcznik i zeszyt ćwiczeń dla ucznia wraz z nagraniami, ale również podręcznik metodyczny i plansze do gier komunikacyjnych. Po drugie, seria *Hurra!!!* wyróżnia się atrakcyjną szatą graficzną i praktycznym formatem A4, w czym przypomina podręczniki do nauki innych języków, jak choćby do nauki języka angielskiego. Poza tym swą atrakcyjność zawdzięcza podejściu komunikacyjnemu oraz nowoczesnym metodom i technikom nauczania. Omawiana publikacja uwzględnia także standardy certyfikacyjne (por. *Standardy...* 2003).

Wszystkie materiały powstające w ramach serii *Hurra!!!* mają podobną szatę graficzną. Na okładkach pojawia się ten sam motyw ilustracyjny, zmieniają się jedynie ich kolory w zależności od poziomu zaawansowania. Okładka nie do końca oddaje charakter obecnych w podręcznikach treści kulturowych. Motywy graficzne wskazują wyraźnie na połączenie polskiej tradycji z nowoczesnością. Tradycja została wyrażona za pomocą symboli, takich jak: Wawel, koń czy bocianie gniazdo, za nowoczesnością przemawia natomiast postać chłopca na deskorolce. Z naszej analizy wynika jednak, że w materiałach z serii *Hurra!!!* przeważają elementy nowoczesne i europejskie nad tymi tradycyjnie kojarzonymi z polskością (por. też Kowalewski 2008).

Rys. 1. Okładki podręczników serii *Hurra!!! Po polsku*

Zapewne może to mieć związek m.in. ze sposobem finansowania wydawnictwa. Omawiane materiały powstały bowiem w ramach unijnego programu Socrates, a dokładniej – projektu Lingua 2. Jego celem było wspieranie tworzenia nowoczesnych narzędzi do nauczania języków obcych, odwołujących się do „najlepszych modeli i doświadczeń europejskich”². Autorki prezentowanej serii podręczników trzymały się wytycznych europejskiej polityki edukacyjnej, co widoczne jest przede wszystkim w warstwie ikonograficznej. Dbalność o kształtowanie społeczeństwa „równych szans” i przeciwdziałanie dyskryminacji zaowocowały umieszczeniem licznych zdjęć osób niepełnosprawnych fizycznie oraz ciemnoskórych.

3. Opis badań

Na potrzeby tego artykułu szczegółową analizą objęliśmy podręczniki dla studenta *Po polsku 1* i *Po polsku 2*, a dokładniej teksty w nich zawarte oraz teksty nagrań, prezentujące osobę – Polkę lub Polaka (z uwzględnieniem wszelkich tekstów autoprezentacyjnych). W przypadku pierwszej części podręcznika poddałyśmy analizie również dłuższe wypowiedzi znajdujące się w ćwiczeniach gramatycznych i leksykalnych. W sumie otrzymałyśmy dane na temat 81 osób.

Dodatkowo przeanalizowałyśmy rysunki i zdjęcia umieszczone jako ilustracje omawianych przez nas tekstów. Uwzględniliśmy również wypowiedzi autorek serii *Hurra!!!* na temat charakteru treści kulturowych, zawartych w analizowanych podręcznikach³.

W analizie wykorzystaliśmy metodę jakościową oraz ilościową, przy czym ta pierwsza posłużyła nam do zbadania treści ukrytych, niewyrażonych *explicite*, druga zaś – treści jawnych. Interesowały nas następujące informacje na temat jednostki:

1. dane podstawowe: imię, nazwisko, wiek, płeć, kraj pochodzenia i zamieszkania, znajomość języków obcych;
2. dane indywidualno-osobowe (wygląd, cechy charakteru, sposoby spędzania wolnego czasu);
3. dane społeczno-kulturowe (wykształcenie, pełniona rola społeczna, przynależność zawodowa);
4. dane kulturowe (stosunek do kultury wysokiej, popularnej, narodowej, system wierzeń, system wartości i przekonań, stosunek do Polski i obcych kultur).

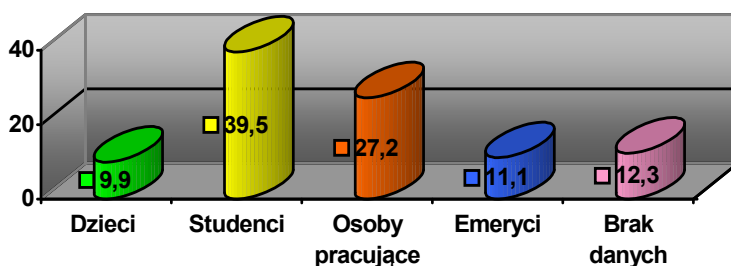
² Zob. <http://www.socrates.org.pl>.

³ Wypowiedzi pochodzą z wywiadu z A. Jasińską i M. Małolepszą, przeprowadzonego przez Katarzynę Stankiewicz w Hamburgu 4.10.2008.

Dane te używane są przez ludzi do budowania wyobrażeń na temat innych (Gudykunst 2003: 529–530), więc mogą się przyczyniać do ich stereotypizacji (tzn. różnego stopnia utrwalenia tych cech w języku). Stereotypizacja nie dotyczy wyłącznie grup etnicznych czy zawodowych, ale obejmuje dodatkowo „różnorodne sytuacje społeczne, postawy, zachowania, wytwory ręki ludzkiej” (Bartmiński, Panasiuk 2001: 373). Jej wykładnikami są powtarzalność opisu ludzi lub przedmiotów oraz utrwalenie tej charakterystyki w języku.

4. Wyniki analizy

Przeprowadzona analiza wykazała, że płeć jest podobnie reprezentowana w omawianej przez nas serii (42 kobiety, 39 mężczyzn). Większe zróżnicowanie jest widoczne w przedstawianiu różnych grup wiekowych⁴. Najliczniejszą grupę stanowią studenci. Kolejna grupa to osoby czynne zawodowo, najczęściej od 25 do 35 roku życia (tzw. osoby pracujące). Nielicznie reprezentowani – ale obecni w podręcznikach – są natomiast emeryci i dzieci.

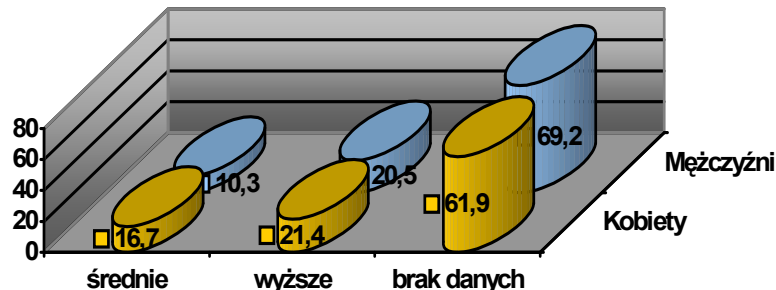

Wykres 1. Udział procentowy poszczególnych grup wiekowych

Wśród przedstawionych Polek i Polaków dominują osoby z wykształceniem wyższym, rzadziej ze średnim czy zawodowym. „Podręcznikowi” Polacy to przede wszystkim studenci europeistyki, ekonomii i kulturoznawstwa⁵ lub osoby cieszące się uznaniem społecznym i wykonujące w głównej mierze zawody „inteligentki”. Są tu lekarze, informatycy, nauczyciele, dziennikarze czy ekonomiści. Sporadycznie pojawiają się fryzjerzy, rolnicy czy kelnerzy.

⁴ Na strukturę wiekową nakłada się podział na osoby uczące się, pracujące oraz emerytów, co przedstawiliśmy na wykresie.

⁵ Wyraźnie widać tu trzymanie się przez autorki wytycznych polityki unijnej.

Wykres 2. Udział procentowy ze względu na wykształcenie

Seria *Hurra!!!* nie promuje wyłącznie – popularnego w mediach – ideału młodości i piękna. Jeśli weźmiemy pod uwagę cechy wyglądu, to zauważamy, że w podręcznikach *Hurra!!!* obraz Polki i Polaka jest stosunkowo różnorodny. Pojawiają się tutaj osoby wysokie, ale też niskie, szczupłe, jak również mające kłopot z nadwagą. Przepuszczalnie takie podejście może wpływać z przyjętych wytycznych polityki wspólnotowej o charakterze antydyskryminacyjnym. Dużo więcej informacji na temat wyglądu dostarczają zamieszczone obok tekstów zdjęcia. Na nich zdecydowanie przeważają postaci o miłej i interesującej aparycji. Należy podkreślić, że są to w większości osoby dbające o wygląd, kreujące swój indywidualny styl. To on jest ważniejszy niż dominujący w kulturze współczesnej ideał piękna. Zamieszczone zdjęcia to przede wszystkim portrety. W kilku przypadkach osobom na zdjęciach towarzyszy jakiś rekwizyt (np. notes czy laptop), ewentualnie pojawiają się one w jakimś charakterystycznym pomieszczeniu (np. w biurze), co podkreśla ich nowoczesny styl życia.

Jeśli chodzi o określenia charakteryzujące „podręcznikowych” Polaków, to w pierwszej części *Hurra!!! Po polsku* mamy głównie osoby „inteligentne”, „sympatyczne” i „aktywne”. Brak tu natomiast cech negatywnych, określających daną jednostkę. Wydaje się oczywiste, że na początku nauki języka obcego wybiera się tylko pewne „zjawiska”, tworząc uproszczoną wizję świata (Dąbrowska 1998: 281). Z jakichś względów autorki podręczników uznały wyłącznie cechy pozytywne za ważne i reprezentatywne. Dopiero w drugiej części książki pojawiają się nie tylko ludzie inteligentni, dynamiczni i ambitni, ale również ci nerwowi, niesolidni, konfliktowi, bezwzględni, a nawet nietolerancyjni.

Polki i Polacy na stronach podręczników *Hurra!!!* występują w kilku zasadniczych rolach społecznych. Przeważają studenci bądź osoby wykonujące określony zawód. Osoby starsze to zwykle emeryci. Niezawodowe role społeczne wyrażane są przynależnością do rodziny (mamy tu ojca, matkę, syna, córkę, brata, siostrę, męża, żonę, chłopaka lub dziewczynę) bądź jej brakiem

(sierota, singiel). Co ciekawe, poszczególne osoby utożsamiają się z jednej strony ze swoją rodziną, z drugiej jednak podkreślają swą niezależność. Wartości rodzinne – do tej pory nadrzędne – stawiają poniżej innych wartości, jak choćby pracy.

W analizowanej serii podręczników widać wyraźnie próbę odejścia od klasycznego modelu rodziny na rzecz modelu rodziny niepełnej, rozbitej (samotne matki, rozwódki, rozwodnicy) bądź życia w pojedynkę (tzw. single). Autorki chętnie polemizują ze stereotypowym wyobrażeniem „Matki-Polki”, jak choćby w przypadku samotnej matki upośledzonego dziecka, która poradziła sobie ze swą samotnością poprzez założenie strony internetowej i nawiązanie kontaktu z innymi osobami, które znalazły się w podobnie trudnej sytuacji (Burkat, Jasińska 2005: 150).

„Podręcznikowi” Polacy z serii *Hurra!!!* spędzają swój czas wolny w sposób kulturalny i nowoczesny. Doceniają znaczenie aktywnego odpoczynku, uprawiają różne sporty i dużo podróżują (nawet emeryci!). Interesują się sztuką, literaturą, kinem czy muzyką. Czas wolny przeznaczają przede wszystkim na uczestnictwo w życiu kulturalnym swojego miasta czy też lekturę dobrej książki.

5. Stereotypowi Polacy czy może typowi Europejczycy?

O podejściu autorek do stereotypowego wizerunku Polaka wiele mówią informacje na temat Jana Kowalskiego, zamieszczone w podręczniku *Hurra!!! Po polsku 1*. Kowalski jako podręcznikowy bohater powraca kilkakrotnie, uczniowie dowiadują się o nim coraz więcej wraz z ich postępem w nauce języka polskiego. Okazuje się, że jest „to sympatyczny Polak”, który ma też „sympatyczną rodzinę: ojca, matkę, żonę, dziecko i psa” (Małolepsza, Szymkiewicz 2006: 38). Kowalski pracuje w biurze. Jeśli chodzi o jego preferencje i zwyczaje żywieniowe, to „lubi chodzić do restauracji, ale nie lubi pić kawy. Zwykle kupuje dużo warzyw, owoców i soków” (Małolepsza, Szymkiewicz 2006: 71, 78, 106).

Rys. 2. Jan Kowalski z podręcznika *Hurra!!! Po polsku 1*

Graficznie przedstawiany jest on za pomocą schematycznego, nieco humorystycznego rysunku, na którym widać łysiejącego mężczyznę z długim nosem, ubranego w eleganckie spodnie, krawat, ciemny płaszcz i trzymającego teczkę w rękę. Na jego wizytówce widnieje napis: „Typowy Polak”. Jednak, jak wynika z tej wstępnej charakterystyki, nie wszystkie cechy Kowalskiego wydają się typowe. Autorki podjęły bowiem dyskusję ze stereotypowym obrazem Polaka, bo czy faktycznie przeciętny Polak odżywia się zdrowo, nie pije kawy i do tego chadza do restauracji?

Ciąg dalszy polemiki ze stereotypowym obrazem rodaków podjęły autorki w ćwiczeniu pod tytułem „(S t e r e o) t y p o w y P o l a k?” (Małolepsza, Szymkiewicz 2006: 31), w którym zaprezentowały dwoje młodych Polaków, Krzysztofa i Kasię, jego dziewczynę. Narratorem opowiadania jest Krzysztof, który pochodzi z Krakowa i jest ekonomistą. Zna języki obce, jest młody, ambitny i aktywny. Jego dziewczyna to studentka kulturoznawstwa. Interesuje się muzyką klasyczną i – co warto podkreślić – polityką europejską. Zna dwa języki obce. Jest inteligentna, w czym nie przeszkadza jej bycie przysłowiową „piękną blondynką” (czyżby kolejna próba podjęcia dyskusji ze stereotypem?). Młodzi Polacy z Krakowa odbiegają zatem zdecydowanie od stereotypu Polaka niewykształconego i nieznającego języków obcych, ciągle jeszcze żywego na zachodzie Europy.

Przymiotniki w rodzaju „młody”, „ambitny”, „aktywny” czy „inteligentny” powracają w tekstach prezentujących Polki i Polaków wielokrotnie w obu przeanalizowanych częściach serii *Hurra!!!*. Do tego dochodzą jeszcze takie określenia, jak „kreatywny” czy „dynamiczny”. Przedstawieni Polacy – podobnie jak Krzysztof i Kasia – znają języki obce, często też studiują na kierunkach wspierających integrację Europy i ułatwiających poznanie obcych kultur (jak choćby wspomniana już europeistyka czy kulturoznawstwo). Co ciekawe, pozytywne cechy Polaków są podkreślane zarówno w tekstach prezentacyjnych, jak i autoprezentacyjnych, przez co czytelnik może odnieść wrażenie, że młodym Polakom brakuje skromności.

Możemy przypuszczać, że omówione teksty tematyzujące stereotypowy obraz Polaka mają na celu jego przełamanie oraz ukształtowanie odmiennego niż dotychczas obrazu Polki i Polaka w oczach obcokrajowców. Obraz ten jest bliski pozytywnemu stereotypowi Europejczyka, funkcjonującemu w społeczeństwie polskim. Według sondażu Centrum Badania Opinii Społecznej, typowemu Europejczykowi przypisywana jest tzw. orientacja indywidualistyczna, czyli nastawienie na własny rozwój, sukces i samorealizację (*Stereotyp Polaka...* 2001). Radzi on sobie świetnie we współczesnym świecie, przede wszystkim dzięki swojej aktywności, dynamiczności i pewności siebie.

Autorki nie odwoływały się do autostereotypu Polaka, funkcjonującego – jak wynika z badań – w świadomości Polaków. Według sondażu, Polacy są bowiem zorientowani wspólnotowo, stawiają rodzinę ponad pracę oraz dążą do

osiągnięcia spokoju i stabilizacji. Wciąż są mało zaradni i zagubieni we współczesnym świecie. Wyróżniają się na tle innych Europejczyków swoim patriotyzmem i religijnością (*Stereotyp Polaka...*, 2001).

Jeśli weźmiemy pod uwagę to zestawienie, odzwierciedlające wyobrażenia polskiego społeczeństwa na temat nas samych oraz naszych sąsiadów z innych państw europejskich, widzimy, że autorki serii *Hurra!!!* dostrzegają w Polakach typowych Europejczyków. W swoich materiałach do nauki języka polskiego przedstawiły proces „stawania się Polaków Europejczykami”, koncentrując się przy tym na młodym pokoleniu.

6. Treści kulturowe w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego – stan badań

Warto odnieść wyniki naszej analizy podręczników z serii *Hurra!!!* do wniosków innych autorów, którzy również analizowali materiały do nauczania języka polskiego jako obcego pod kątem obecnych w nich treści kulturowych. Przywołujemy tutaj opracowania, w których przyjęta perspektywa badawcza była bliska naszej.

W tekście pt. *Czy istnieje w podręcznikach języka polskiego dla cudzoziemców wyraźny obraz Polski i Polaków? (Próba znalezienia stereotypów)* Anna Dąbrowska przedstawiła wnioski z analizy podręczników, opublikowanych w Polsce oraz w Niemczech w latach 1963–1994 (Dąbrowska 1998). Przedmiot tej analizy i naszej jest dość zbliżony. Mimo że przeanalizowane przez badaczkę podręczniki różnią się datą wydania od serii *Hurra!!!*, niektóre wnioski pokrywają się z naszymi. Autorka wskazuje na nierealistyczne odzwierciedlenie struktury zawodowej Polaków w podręcznikach, z czym mamy do czynienia również w analizowanej przez nas publikacji. „Podręcznikowi” Polacy sprzed wielu lat mieli podobne zainteresowania, co młodzi przedstawieni w *Hurra!!!* Dąbrowska wskazuje również na powracające w wielu podręcznikach nazwisko Jana Kowalskiego, którego to postać autorki analizowanej przez nas serii obdarzyły konkretnymi cechami, odbiegającymi od stereotypowego wizerunku Polaka. W podsumowaniu Dąbrowska stwierdza, że Polacy prezentowani są w podręcznikach w sposób wyraźnie wyidealizowany, zdecydowanie częściej przypisuje się im cechy dodatnie niż ujemne. W przypadku serii *Hurra!!!* również mamy do czynienia z idealizacją, przy czym ideałem jest tutaj opisany wcześniej Polak „nowoczesny” i „europejski”.

Tomasz Piekot oraz Anna Żurek w pracy pt. *Ideologie w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego* (2007) przedstawili wyniki analizy podręczników na poziomie progowym, wydanych po roku 1989. Badania wykazały, że w podręcznikach dominuje stereotypowe przedstawienie ról męskich i kobiecych, ludzie zostali wpisani w tradycyjne role społeczne deter-

minowane głównie ich płcią. Seksizm najwyraźniej objawił się na poziomie przypisywania ludziom określonych cech. Mężczyźni są świetnie zbudowani, ekspansywni, dynamiczni, agresywni, silni i zaborczy, kobiety natomiast – ładne i zgrabne, ale także słabe, skromne i pracowite. Polacy to tradycjoniści, żyjący w typowych pod względem struktury rodzinach.

Natomiast Jerzy Kowalewski (2008) poddał analizie podręczniki dla różnych poziomów nauczania, publikowane w różnym czasie (począwszy od lat osiemdziesiątych). Z jego badań wynika, że jeszcze przed wydaniem serii *Hurra!!!* autorzy wielu innych podręczników starali się promować europejski wizerunek Polaka, jednak nigdy w takim stopniu, jak w analizowanych przez nas materiałach. „Nowocześni Polacy” pojawiają się zazwyczaj w towarzystwie bardziej tradycyjnych rodaków, co zresztą lepiej odzwierciedla polską rzeczywistość w okresie przemian.

7. Zamiast zakończenia

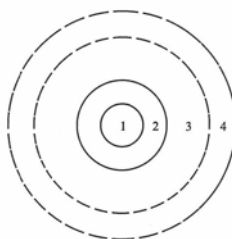
W serii *Hurra!!!* przedstawiono specyficzny obraz Polaków – Polaka i Polki (!) – nowoczesnych i europejskich. Z jednej strony miały na to wpływ przyjęte przez autorki podręczników wytyczne unijnej polityki edukacyjnej, z drugiej zaś ich osobiste preferencje, postawy i system wartości. Jak wynika z przeprowadzonego wywiadu⁶, autorki serii *Hurra!!!* świadomie odchodzą od przedstawiania tradycyjnego w polskiej kulturze wizerunku kobiety – żony i matki. Wydaje się, że sposób przedstawiania Polaków w analizowanych podręcznikach był w dużej mierze świadomy i celowy, o czym może świadczyć choćby próba zmierzenia się ze stereotypem Jana Kowalskiego.

Nawiązując do rozważań Bartmińskiego i Panasiuk na temat obrazu jako odmiany stereotypu, należy zauważyć, że przypisywane Polakom cechy w serii podręczników *Hurra!!!* wpisują się nie tylko w ramę modalną „taki, jaki jest” (typowy, zwyczajny Polak jest szczupły, zadbany, inteligentny, wykształcony), lecz także w ramę „taki, jaki być powinien”, czyli stanowią wzór do naśladowania (prawdziwy Polak jest Europejczykiem). Obok wzoru i obrazu wyróżnia się jeszcze stereotyp o charakterze ideologicznym, będący odzwierciedleniem językowo-kulturowych wyobrażeń postaw i zachowań człowieka. Jest on obudowany ramą modalną „taki, jaki może być i jaki być powinien” (Bartmiński, Panasiuk 2001: 379–380). Trudno oprzeć się wrażeniu, że autorki analizowanej serii chciały ukazać Polaków za pomocą cech możliwych i pożądanых, realizując tym samym program polityki unijnej.

Na koniec warto prześledzić proces stereotypizacji w podręcznikach z serii *Hurra!!!* Na stereotyp językowy składają się: 1. jądro, zawierające cechy

⁶ Chodzi o przywoływany wcześniej wywiad z A. Jasińską i M. Małolepszą.

podstawowe (desygnacyjne); 2. strefa asocjacyjna (konotacja); 3. strefa ekspresywna (aksjologia), 4. strefa pragmatyczna (konotacje kulturowe, por. Sawicka 1998: 150).

Rys. 3. Podział stereotypu językowego na strefy

W omawianej serii podręczników można wyróżnić:

1. jądro – to Polacy: *Kasia, Hanna, Andrzej, Barbara, Józef Buła, Joanna Klimek, Jan Kowalski, Lilka Pawłowska, Marek, Wojtek, Elżbieta Kruk...*;
2. strefę asocjacyjną:
 - a) cechy wyglądu: *młody/-a, szczupły/-a, wysoki, ładny/-a*;
 - b) cechy charakteru: *inteligentny/-a, sympatyczny/-a, aktywny/-a*;
 - c) upodobania: Polacy lubią sport, podróże, interesują się literaturą, filmem i sztuką, studiują europeistykę, ekonomię lub kulturoznawstwo, dużo pracują;
3. strefę ekspresyjną: na zdjęciach często widać osoby uśmiechnięte, przyjazne, otwarte, stopień dystansu lub zażyłości wyrażany jest poprzez dobór odpowiedniej formy imienia (*Anna, Kasia, pan Ryszard, Piotrek, Jaś*);
4. strefę pragmatyczną: dla Polaków praca to pasja, chcą „być kimś” w przyszłości (pisarzami, projektantami, biznesmenami), są zaradni, twórczy i dynamiczni.

Jak już wspomnieliśmy na początku naszych rozważań, seria *Hurra!!!* jest obecnie jedynym tak kompleksowym zestawem materiałów do nauczania języka polskiego jako obcego, co sprawia, że nauczyciele sięgają po publikacje z tej serii, kierując się przede wszystkim ich walorami dydaktycznymi. Jako sprawę drugorzędą traktują obecny tam przekaz kulturowy, a przecież stworzony w podręcznikach obraz Polaków kształtuje u uczących się języka polskiego konkretne wyobrażenia na temat Polski oraz jej mieszkańców i przyczynia się do powstawania różnych stereotypów. Mając tego świadomość, lektorzy powinni być zatem pośrednikami między uczniem a konkretnym podręcznikiem i w sposób krytyczny podejmować dyskusję z prezentowanym w materiałach do języka polskiego wizerunkiem Polaków.

Bibliografia

- Bartmiński J., Panasiuk J., 2001, *Stereotypy językowe*, [w:] *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 371–395.
- Burkat A., Jasińska A., 2005, *Hurra!!! Po polsku 2 (A2)*, Prolog, Kraków.
- Dąbrowska A., 1998, *Czy istnieje w podręcznikach języka polskiego dla cudzoziemców wyraźny obraz Polski i Polaków? (Próba znalezienia stereotypów)*, „Język a Kultura”, t. 12: *Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*, red. J. Anusiewicz, J. Bartmiński, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław, s. 278–295.
- Gudykunst W., Kim Y. Y. (red.), 1984, *Methods for Intercultural Communication Research. International and Intercultural Communication Annual*, Vol. VIII.
- Kowalewski J., 2008, „Sześciu pijaków szukało budki z piwem”. *Analiza treści kulturowych w wybranych podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego*, „Języki Obce w Szkole”, z. 1, s. 21–32.
- Małolepsza M., Szymkiewicz A., 2006, *Hurra!!! Po polsku 1 (A1)*, Prolog, Kraków.
- Piekot T., Żurek A., 2007, *Ideologie w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego*, referat wygłoszony na konferencji „Oblicza komunikacji 2. Ideologie w słowach, gestach i obrazach”, Wrocław.
- Sawicka G., 1998, *Funkcje stereotypu w nominacji językowej*, „Język a Kultura”, t. 12: *Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*, red. J. Anusiewicz, J. Bartmiński, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław, s. 146–154.
- Standardy wymagań egzaminacyjnych*, 2003, MENiS, Warszawa.
- Stereotyp Polaka i Europejczyka. Komunikat z badań*, 2001, CBOS, Warszawa [online], <http://www.cbos.pl>, (stan z 02.09.2008).
- <http://www.socrates.org.pl/> (stan z 01.10.2008).